

РАДА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

від 26 лютого 2015 року № 1

м. Київ

Про виконання Основних засад грошово-кредитної політики на 2014 рік

Відповідно до статті 9 Закону України «Про Національний банк України» Рада Національного банку України розглянула інформацію Правління Національного банку України про виконання Основних засад грошово-кредитної політики у 2014 році та вирішила:

1. Взяти до відома інформацію Правління Національного банку України про виконання Основних засад грошово-кредитної політики на 2014 рік.

2. Визнати, що Основні засади грошово-кредитної політики на 2014 рік не виконано, більшість визначених завдань та параметрів залишилися поза впливом Національного банку. Здійснення грошово-кредитної політики минулого року не відповідало меті забезпечення стабільності національної грошової одиниці та її купівельної спроможності.

Приріст споживчих цін за підсумками 2014 року (24,9%) суттєво перевищив рівень, передбачений Основними засадами (19%) і попередньо узгоджений із параметрами Меморандуму із МВФ, в якому вже було враховано вплив обставин, пов'язаних з загостренням соціально-економічної ситуації (рішення Ради Національного банку від 11 вересня 2014 р. № 27). Рівень базової інфляції протягом року зріс з 0,1% до 22,8% у річному вимірі, що відображує вплив саме монетарного чинника.

Беручи до уваги наявність вагомих об'єктивних та форс-мажорних дестабілізуючих факторів немонетарного характеру (попередньо накопичені макроекономічні та фінансові дисбаланси, соціально-політичне напруження та ескалація військового конфлікту на сході країни) Рада Національного банку тим не менш вважає, що суттєвими чинниками погіршення ситуації у грошово-кредитній сфері були також недостатньо послідовні і неефективні дії Національного банку України на валютному ринку, відсутність дієвого банківського нагляду при здійсненні рефінансування та при регулюванні ліквідності банківської системи в цілому.

Дії Національного банку на валютному ринку не дали змоги стримати девальваційні процеси та зростання споживчої інфляції, сприяли виникненню тіньових ринків і призвели до різкого скорочення міжнародних резервів (на 12,9 млрд. дол. США) – станом на 1 січня 2015 р. вони становили 7,5 млрд. дол.

Приріст монетарної бази у минулому році (8,5%) був в межах, що передбачалися Основними засадами (до 28%), проте особливості випуску коштів в обіг свідчать про значні вади у здійсненні монетарної політики. Зростання обсягів рефінансування банків при неефективному валютному і банківському контролі створювало можливості використання отриманих коштів для валютних спекуляцій і поглиблення девальвації гривні. Одночасно спостерігалось суттєве перевищення граничних значень коефіцієнтів миттєвої і поточної ліквідності банківської системи (більш, ніж удвічі) та зростання залишків на коррахунках банків у порівнянні з попереднім роком. Безпрецедентні обсяги мобілізаційних операцій свідчать про надмірний структурний профіцит ліквідності, суттєві дисбаланси на грошовому ринку і недостатню ефективність роботи щодо регулювання ліквідності банківської системи.

Суттєвий ризик для цінової стабільності у середньостроковій перспективі створює випуск грошей в обіг шляхом монетизації Національним банком значних обсягів державних облігацій для фінансування бюджетного дефіциту (протягом року – 181,9 млрд. грн. та 0,09 млрд. дол. США). За 2014 рік обсяг ОВДП у портфелі Національного банку збільшився з 147,1 млрд. грн. до 318,1 млрд. грн., а частка Національного банку в загальному обсязі ОВДП, що знаходяться в обігу, зросла з 58,0% до 69,5%. Домінування цілей фіскальної політики над цілями монетарної політики загрожує статусу Національного банку як політично та фінансово незалежного регулятора і знижуватиме довіру до здійснюваної ним політики. Такі ризики ставлять під сумнів реалістичність переходу до інфляційного таргетування.

Процентна політика Національного банку упродовж року була недостатньо ефективною, протягом певного часу (IV квартал 2014 р.) реальні процентні ставки за активними операціями Національного банку (з урахуванням поточного рівня інфляції) утримувались у зоні від'ємних значень, а отже не створювали стимулів для відновлення позитивної динаміки депозитів та сприяли додатковому тиску на валютний курс з боку гривневого попиту. Значні обсяги кредитів рефінансування у поєднанні з від'ємними реальними ставками, за якими вони надавалися, в умовах значних валютних обмежень, що призупинили притік валютних коштів в країну, сприяли тінізації валютного ринку і посилювали девальваційний тиск на національну валюту. Фактор неконтрольованої девальвації, а також формування девальваційно-інфляційної спіралі стали основною загрозою ціновій і фінансовій стабільності в країні, реальним доходам громадян і функціонуванню економіки в цілому.

Відповідно до рішення Ради Національного банку від 17 грудня 2014 року №30 Правлінню було надано рекомендації, які базувались на аналізі впливу грошово-кредитної політики на стан соціально-економічного розвитку та передбачали в узагальненому вигляді комплекс дій, спрямованих на стабілізацію ситуації на грошово-кредитному ринку, запобігання подальшого розгортання валютної та банківської криз та убезпечення прояву ризиків гіперінфляції, які можуть призвести до економічного колапсу. Натомість, низка рекомендацій Ради

Національного банку не отримала належної підтримки. Рада звертає увагу Правління, що відповідно до Конституції України забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією Національного банку України, і саме цим визначається порядок пріоритетів стратегічних та поточних завдань у діяльності Національного банку, який не був витриманий у 2014 році.

3. Рекомендувати Правлінню Національного банку України:

вжити невідкладних заходів щодо посилення роботи з удосконалення та застосування економічних методів і монетарних інструментів для реалізації Основних засад грошово-кредитної політики на 2015 рік, спрямувати зусилля на забезпеченні стабільності і купівельної спроможності національної валюти. В основу такої роботи покласти рекомендації та пропозиції, викладені у рішенні Ради Національного банку від 17 грудня 2014 р. № 30;

визначити та закріпити у нормативно-правовій базі граничний рівень ОВДП, які можуть знаходитись у портфелі Національного банку в результаті проведення операцій на відкритому ринку;

розглянути пропозиції щодо стабілізації ситуації в банківській системі, висловлені членом Ради Полунєєвим Ю.В. (додаються). При доцільності врахувати пропозиції у практичній діяльності.

4. Підтримати ініціативу членів Ради Гонтаревої В.О. та Полунєєва Ю.В. щодо доцільності підготовки змін та уточнень до Основних засад грошово-кредитної політики на 2015 рік.

Правлінню банку надати пропозиції та інформаційно-аналітичні і статистичні матеріали щодо змін та уточнення Основних засад грошово-кредитної політики на 2015 рік з урахуванням оновленого прогнозу макроекономічних показників та параметрів нової спільної програми з Міжнародним валютним фондом.

5. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

розглянути необхідність приведення строковості та номінального рівня доходності державних цінних паперів, насамперед у національній валюті (для підвищення їх привабливості) у відповідність до ринкових умов;

ініціювати проведення всеохоплюючого аудиту НАК «Нафтогаз України» із залученням міжнародних аудиторських компаній з метою виявлення шляхів оптимізації його фінансової діяльності та скорочення дефіциту.

Голова Ради
Національного банку України

С.А. Буковинський